

ورزش زورخانه‌ای

را با نگاه جدیدی به گردشگران معرفی کنیم

زهره افشار / شکی نیست که توسعه گردشگری تاریخی - ورزشی نیازمند برنامه دقیق، تبلیغ آگاهانه و هدفمند است و این مهم بدون تلاش همه دست اندرکاران بخش گردشگری دولتی و خصوصی میسر نخواهد بود. این روزها فعالان بخش‌های گردشگری در همه کشورهای دنیا سعی می‌کنند از کمترین پتانسیل‌های ورزشی، تاریخی و ادبی برای درآمدزایی و جذب بیشتر گردشگر بهره ببرند و این درحالی است که ما پتانسیل بالایی در بخش ورزش‌های زورخانه‌ای داریم و ضروری است در کنار گردشگری مذهبی، تاریخی و فرهنگی از ظرفیت ارزشمند و فرهنگ غنی پهلوانی و ورزش زورخانه‌ای هم بهره ببریم.

ورزش زورخانه‌ای، بخشی از «آیین‌های پهلوانی و زورخانه‌ای» کشورمان، در سال ۲۰۱۰ در فهرست میراث معنوی یونسکو به ثبت جهانی رسیده است. این ورزش باستانی، از نمادهای فرهنگی و تاریخی کشورمان است که با درآمیختن رشادت، پهلوانی، اخلاق و وطن پرستی از سالیان دور رواج داشته و سینه به سینه به نسل‌های بعدی منتقل شده است. این ورزش توانسته فرهنگ ایرانی، معنویت، جوانمردی، سخاوت، احترام به بزرگان، ادب، صداقت، اخلاق و هر آنچه را که به عنوان مظهر اخلاق نیک و پسندیده مطرح است به درستی پیوند و به نمایش بگذارد. همه جهان در کنار فرش و زعفران و خاویار و آثار تاریخی، ایران را کم و بیش با کشتی و کشتی‌گیران و پهلوانان آن می‌شناسند و بی‌شک این ظرفیت ارزشمندی برای توسعه گردشگری ورزشی و تاریخی-ادبی ایران است. شاهنامه با ورزش پهلوانی گره خورده و شاهنامه خوانی جایگاه ویژه‌ای در ورزش پهلوانی ایران دارد. اگر به بررسی دقیق اشعار و ادبیات زورخانه‌ای بپردازیم می‌بینیم که نقل دهان مرشدها و زینت‌بخش در و دیوار زورخانه‌ها این بیت زیبای شاهنامه است که می‌گوید: «ز نیرو بود مرد را راستی / ز سستی کزی زاید و کاستی» بخش گردشگری کشورمان در سال‌های گذشته سعی کرده از این ظرفیت برای جذب گردشگر خارجی بهره ببرد و در حال حاضر بازدید از اجرای ورزش زورخانه‌ای یکی از برنامه‌های توره‌های گردشگری خارجی است. این توره‌ها موضوع ورزش پهلوانی را در برنامه‌های خود در برخی شهرها از جمله اصفهان گذاشته‌اند تا هم گردشگران را با افسانه‌ها و روایت‌های تاریخی ایرانی آشنا کنند و هم از جذابیت ورزش‌های زورخانه‌ای برای جذب گردشگر استفاده کنند. فضای تاریخی زورخانه، معماری خاص آن، حتی در ورودی زورخانه‌ها که کوتاه‌تر و کوچک‌تر از درهای معمولی است، سقف بلند و گنبدی شکل زورخانه، گود هشت ضلعی، نقالی شاهنامه و اشعار مرشد، لباس خاص پهلوانان همه و همه برای طیف گردشگران غربی پر از جاذبه است، اما به نظر می‌رسد این جذابیت‌ها برای گردشگران شرقی کمتر باشد. آمار ورود گردشگران شرقی به گودهای زورخانه‌ای به ما می‌گوید باید جذابیت‌های جدیدی از ورزش زورخانه‌ای و شاهنامه خوانی را برای این گروه که پرشمار هم هستند، تعریف کنیم.

ورزش زورخانه‌ای، بخشی از آیین‌های پهلوانی و زورخانه‌ای کشورمان، در سال ۲۰۱۰ در فهرست میراث معنوی یونسکو به ثبت جهانی رسیده است. این ورزش باستانی، از نمادهای فرهنگی و تاریخی کشورمان است که با درآمیختن رشادت، پهلوانی، اخلاق و وطن پرستی از سالیان دور رواج داشته و سینه به سینه به نسل‌های بعدی منتقل شده است.

این دشت دوست

حضور گردشگران، نگاه مردم به شقایق‌ها را تغییر داد

داستان قهر و آشتی مردم منطقه با شقایق‌های دشت کالیپوش شاهرود

زهره توکلی
روزنامه‌نگار

دشت کالیپوش شاهرود در استان سمنان که در ۱۶۰ کیلومتری شهر میامی و ۲۲۰ کیلومتری شاهرود قرار دارد، از دشت‌هایی است که به واسطه گل‌های شقایق و آفتابگردان حتی برای خیلی‌هایی که حتی تا به حال به این منطقه سفر نکرده‌اند آشناست. دشتی که در اردیبهشت و خرداد با رویش گل‌های شقایق لباس قرمز به تن می‌کند و در شهریورماه، با رویش گل‌های آفتابگردان، لباس طلایی می‌پوشد. گل‌هایی که گفته می‌شود در گذشته تعداد آنها به میلیون‌ها گل می‌رسید و تا چشم کار می‌کرد شقایق دیده می‌شد، اما امروز گل‌های شقایق این دشت نسبت به گذشته کمتر شده است چون کشاورزان مانند گردشگران صرفاً به دید زیبایی، نگاه نمی‌کنند. زمین‌های زراعی آنها هم‌جوار این دشت قرار گرفته و محصولشان گندم است. گل شقایق برای گندمزار آفت محسوب می‌شود بنابراین خیلی از کشاورزان در محدوده زمین کشاورزی خود سمپاشی کرده‌اند و این آسیب زیادی به ۲ نوع گلی که در این منطقه رویش دارد بخصوص شقایق وارد کرده است.

همان‌طور که دشت کالیپوش در فصل بهار با گل‌های شقایق معروف است در شهریورماه هم در این دشت به صورت یکدست با گل‌های آفتابگردان روبه‌رو هستیم. وی، مدت زمان کافی برای گردشگری در این منطقه را یک تا ۲ روز عنوان می‌کند.

مهری بوجار، عضو هیأت مدیره راهنمایان گردشگری استان سمنان در گفت‌وگو با «ایران» در این‌باره می‌گوید: تا چند سال قبل، هر گردشگری طی اردیبهشت و خرداد به دشت کالیپوش شاهرود سفر می‌کرد نظاره‌گر گل‌های شقایقی بود که در مساحت زیادی از این دشت به صورت یکدست روییده بودند. شقایق‌هایی که جذابیت‌های بسیاری را برای حضور گردشگران و عکاسی فراهم کرده بود.

وی با بیان اینکه هم‌اکنون در بهترین فصل و زمان طلایی برای دیدن دشت شقایق کالیپوش هستیم، می‌افزاید: از نظر مردم محلی دشت کالیپوش شاهرود، که اغلب کشاورز هستند و درآمد زندگی خود را از این راه تأمین می‌کنند، گل‌های شقایق، آفتی برای زمین‌های آنان محسوب می‌شد چون رویش شقایق‌ها به محصولات کشاورزی آنها که بیشتر گندم است، آسیب می‌زد. به همین دلیل بسیاری از آنها با سمپاشی درصدد از بین بردن این گل‌های شقایق بودند.

این شرایط موجب شد که مساحت زیادی از این دشت شقایق کالیپوش به‌خاطر سمپاشی کشاورزان از بین برود. از این‌رو از سال‌ها قبل یعنی حدود ۱۷ سال پیش، اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان سمنان برای حفظ این منطقه، جلوگیری از آسیب بیشتر به دشت کالیپوش و با هدف توسعه پایدار گردشگری و معرفی جاذبه‌های گردشگری مناطق، جشنواره‌ای به نام «جشنواره شقایق‌های کالیپوش» راه‌اندازی کرد که طی اردیبهشت و خرداد ماه برگزار می‌شود و در این خصوص تبلیغات زیادی انجام شد تا جاذبه‌های گردشگری این منطقه پایدار بماند.

به گفته بوجار، در اوایل برگزاری این جشنواره، مردم محلی از دلایل برگزاری این جشنواره، تأثیرات و اهدافش اطلاع کافی نداشتند ولی وقتی دیدند به‌واسطه آمدن توره‌های گردشگری و برگزاری این جشنواره، گردشگران زیادی در این منطقه جمع می‌شوند و در کنار تماشای این منطقه زیبای گردشگری، از محصولات کشاورزی مردم نظیر برکه زردآلو، انواع حبوبات، آب زرشک و... هم استقبال و خرید می‌کنند، انگیزه برای مردم محلی هم ایجاد شد.

از سال دوم یا سوم به بعد برگزاری این جشنواره، اتفاق جالبی افتاد. این‌بار خود مردم محلی بودند که مشتاق برگزاری این جشنواره بودند. حتی از فرمانداری درخواست می‌کردند که به مردم تسهیلات بدهند تا شرایط بهتری برای برگزاری جشنواره ایجاد شود.

به‌واسطه حضور گردشگران در این منطقه، مردم منطقه به‌تدریج به این فکر افتادند که چقدر خوب است چند اقامتگاه بوم‌گردی هم در این منطقه ساخته شود تا از گردشگران با صبحانه تهیه شده از لبنیات محلی پذیرایی کنند.

یا با حبوبات محلی که خریداران زیادی هم دارد، آش محلی بپزند و در اختیار گردشگران قرار دهند. به همین دلیل امروز چند اقامتگاه بوم‌گردی در این منطقه ایجاد شده است. اینها سیر تدریجی نوع نگرش مردم این منطقه است که با آمدن گردشگر بسیار تغییر کرده است.

جاذبه‌های چوپانان

چوپانان یک روستای کویری است و مانند همه مناطق کویری ایران جاذبه‌های خاص خودش را دارد ولی مهم‌ترین جاذبه این روستا این است که در نقطه شروع منطقه ریگ‌های روان که به ریگ جن معروف هستند، قرار گرفته است. ریگ‌های روان این منطقه خیلی خاص است. این ریگ‌های روان مانند باتلاق است و کسانی که با آن آشنا نباشند، در آن فرو می‌روند. نظیر این شن‌ها را فقط در عربستان و آفریقا می‌توانید پیدا کنید. پس اگر کویرگردی را دوست دارید یا دوستدار معماری کویری هستید، این روستا را برای سفر انتخاب کنید. در سفر به این روستا سری هم به قلعه کیودان، مسجد جامع چوپانان، برجک‌های بادشکن دشت، کاروانسرای مشجری، چشمه‌سارهای گراز و کاروانسرای عباسی بزنید. در این روستاگردی خوردن «ارزن پلو» را فراموش نکنید.

بهترین زمان سفر به چوپانان

بهترین زمان سفر به این روستای کویری از اواخر آذر تا پایان اردیبهشت است. البته در فصل بهار باید مراقب بارش باران‌های شدیدی بهاری باشید. از آنجا که در این روستا آب کافی برای کشت انواع درختان وجود دارد، شما می‌توانید انواع درخت از نخل تا انار را ببینید. ولی چیزی که شما را شگفت‌زده می‌کند، وجود یک درخت نخل قدیمی در هر خانه است. خانه‌های خشتی قدیمی که حیاطشان در مرکز خانه است و هر کدام بادگیری دارند که در هوای گرم خانه را خنک می‌کند. خنکی در کنار این بادگیرها تجربه‌ای است که ممکن است در هیچ روستای دیگری نداشته باشید. هر چند در این روستا هتلی وجود ندارد اما شما می‌توانید ب‌راحتی در یکی از ۶ اقامت بوم‌گردی آن اقامت کنید و از شب‌های پرستاره‌اش لذت ببرید.

جالب است بدانید شیوه ساخت همه واحدهای روستا به صورت حیاط مرکزی است و بادگیرهای حیرت‌انگیزش به روستا هویت داده است.

نام چوپانان از کجا آمده؟

اگر پای صحبت دهیار روستا بنشینید، داستان جالبی از دلیل نام‌گذاری این روستا برایتان می‌گوید: قبل از ساخت این روستا، چاه آبی در این منطقه بوده که شترداران و گوسفندداران را به سوی خود جلب می‌کرده است. بعدها چند نفر از شترداران و صاحبان گله تصمیم می‌گیرند که در محل این چاه، قناتی حفر کنند. پس از اینکه قنات حفر می‌شود، مشخص می‌شود میزان آبدی این قنات بسیار زیاد است و می‌توان از آن برای مصارف دیگر هم استفاده کرد. به این ترتیب سنگ بنای روستای چوپانان گذاشته می‌شود.

«احمد ایزدی» دهیار این روستا می‌گوید: روستای چوپانان یک روستای کاملاً مهندسی است که معماری خاصی دارد. در روستای ما هیچ کوچه بن‌بستی وجود ندارد و اگر از بالا به روستا نگاهی بیندازید، متوجه می‌شوید که روستای چوپانان شبیه صفحه شطرنج است. همه گردشگرانی که به روستا می‌آیند، می‌خواهند بدانند چرا ساخت و ساز این روستا اینقدر منحصر به فرد است. راستش را بخواهید، این روستا ۱۳۰ سال قدمت دارد و به نظر می‌رسد این نظم نتیجه خلاقیت و خوش‌ذوقی اولین کسانی بوده که در روستا ساکن شده‌اند و بعد هم ادامه یافته است. به گفته وی، این روستا به دلیل اینکه در منطقه کویری قرار گرفته، محدودیت زمین نداشته و هر کس که خواسته ساکن آن شود، با دست و دلبازی خانه‌ای برای خود بنا کرده است.

منظم‌ترین روستای خشتی و گلی ایران

«چوپانان» مقصد مناسبی برای دوستداران کویر و باغ و معماری است

زهره افشار
روزنامه‌نگار

اگر دوست دارید به یکی از خاص‌ترین روستاهای ایران از نظر معماری سفر کنید، با ما همراه شوید. روستای چوپانان از توابع نایین اصفهان را می‌توان از منظم‌ترین روستاهای خشتی جهان نامید. خانه‌های خشتی این روستا چنان در اشکال هندسی منظم ساخته شده که اگر داخل یک کوچه از این روستا باشید، می‌توانید انتهای بخش شرقی یا انتهای بخش غربی روستا را مشاهده کنید. این شیوه مهندسی روستاسازی موجب جذب گردشگران و دانشجویان معماری به این روستا شده است.